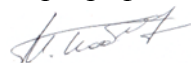

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет геологічний
Кафедра мінералогії, петрографії і геохімії

Затверджено
на засіданні кафедри мінералогії,
петрографії і геохімії
геологічного факультету
Львівського національного
університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 31.08.2023 р.)

Завідувач кафедри мінералогії,
петрографії і геохімії

Ірина ПОБЕРЕЖСЬКА

Силабус з навчальної дисципліни

"Геохімія процесів формування родовищ вуглеводнів"

що викладається в межах ОПП "Геохімія та мінералогія"
другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів
зі спеціальності 103 Науки про Землю

Назва дисципліни	"Геохімія процесів формування родовищ вуглеводнів"
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, вул. Грушевського, 4
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Геологічний факультет, кафедра мінералогії, петрографії і геохімії
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 10 "Природничі науки" Спеціальність 103 Науки про Землю
Викладачі курсу	Борняк Уляна Іванівна – доцент кафедри мінералогії, петрографії і геохімії, кандидат геологічних наук, доцент
Контактна інформація викладачів	ulyana.bornyak@lnu.edu.ua https://geology.lnu.edu.ua/employee/bornyak-ulyana-ivanivna
Консультації по курсу відбуваються	Консультації по курсу відбуваються в день проведення лабораторних занять (на кафедрі, ауд. 228). Також можливі он-лайн консультації через Telegram, Zoom, Teams або подібні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача
Сторінка курсу	
Інформація про курс	Дисципліна "Геохімія процесів формування родовищ вуглеводнів" є вибірковою дисципліною з циклу професійної та практичної підготовки з спеціальності 103 Науки про Землю для ОПП "Геохімія та мінералогія", яка викладається в III семестрі в обсязі 4,0 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація дисципліни	«Геохімія процесів формування родовищ вуглеводнів» є дисципліною, що конкретизує набуті знання з мінералогічного та геохімічного циклу предметів та є необхідною для розуміння геохімічних процесів формування родовищ вуглеводнів. Курс дозволяє опанувати геохімічними методами, які необхідні для виявлення нафтогазоносних зон, структур та окремих пасток, у яких зосереджуються скупчення вуглеводнів
Мета та цілі дисципліни	<i>Метою навчальної дисципліни "Геохімія процесів формування родовищ вуглеводнів"</i> – формування теоретичних знань і системного підходу до дослідження геохімічних процесів формування родовищ вуглеводнів; вивчення та засвоєння на практиці методів геохімічних досліджень, що використовуються у процесі пошуків і видобутку вуглеводнів <i>Завдання курсу:</i> ознайомити студентів з основними геохімічними процесами при формуванні родовищ вуглеводнів та етапами проведення геохімічних досліджень у процесі пошуків і видобутку вуглеводнів.
Література для вивчення дисципліни	<ol style="list-style-type: none"> 1. Атлас родовищ нафти і газу України : у 6 т. / гол. ред. М. М. Іванюта. – Л., 1998. 2. В. Г. Суярко. Прогнозування, пошук та розвідка родовищ вуглеводнів. Харків: Фоліо. 2015. 413 с. 3. Нестеровський В. А. Геохімія нафти і газу : навч. посіб. / В. А. Нестеровський, В. А. Богатиренко. – К. :

	<p>ВПЦ "Київський університет", 2020. – 176 с.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Савчак О. З. Геохімічні аспекти процесів нафтогазонагромадження нафтогазоносних регіонів України // Геологія і геохімія горючих копалин. – 2017. – № 1–2 (170–171). – С. 154–156. р. 5. Суярко В.Г. Структурно-геохімічні критерії прогнозування скупчень вуглеводнів (на прикладі Західно-Донецького грабену)/ В.Г. Суярко, В.М. Загнітко, Г.В. Лисиченко. – К.: Салютіс, 2010. – 83 с . 6. Багрій І. Д. Геолого-структурно-термо-атмогеохімічні технології прогнозування, пошуків і розвідки родовищ вуглеводнів / І. Д. Багрій. – К., 2016. – 309 с. 7. Михайлов В. А. Горючі корисні копалини України : підручник / В. А. Михайлов, М. В. Курило, В. Г. Омельченко та ін. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2009. – 376 с. 8. Gluyas, J. & Swarbrick, R. Petroleum Geoscience. Oxford, Blackwell. 2004. 376 p. 9. Satyanarayana, D. Petroleum Geochemistry. New Delhi, Dava Publishing, 2013 10. Welte, D. H., Horsfield, B. & Baker, D. R. Petroleum and Basin Evolution: Insights from Petroleum Geochemistry, Geology and Basin Modeling. Springer Science & Business Media. 2012. 535p. 11. Dembicki, H. Practical Petroleum Geochemistry for Exploration and Production. Elsevier. 2016. 342p.
Обсяг курсу	Загальна кількість годин – 120. З них: аудиторних годин - 32: лабораторних занять - 32 самостійна робота - 88
Очікувані результати навчання	<p>В результаті вивчення даної дисципліни студент повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - геохімічні аспекти процесів міграції та акумуляції вуглеводнів; - геохімічні методи досліджень при пошуково-розвідувальних роботах на вуглеводні; - методику глибинних геохімічних досліджень - інтерпретацію аналітичних даних. <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проводити геохімічні дослідження в процесі пошуку і видобутку вуглеводнів; - виконувати обробку та коректно інтерпретувати геохімічні дані.
Ключові слова	Геохімія вуглеводнів, акумуляція вуглеводнів, нафта, вуглеводневі гази, геохімічні дослідження
Формат курсу	Очний
Теми	Подано нижче у табличній формі СХЕМА КУРСУ
Підсумковий контроль, форма	Залік в кінці семестру
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань фахових дисциплін, достатніх для сприйняття

	категоріального апарату.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	<p>Головні навчальні методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • словесні – лекції, бесіди, бесіди з елементами формування проблемних завдань • наочні – демонстрація, ілюстрація, мультимедійна презентація, спостереження • практичні – лабораторний метод <p>Техніки, які використовуються:</p> <ul style="list-style-type: none"> • метод генерацій ідей • навчальна дискусія • метод моделювання
Необхідне обладнання	Взірці гірських порід, таблиці, малюнки, карти, графіки, діаграми, мультимедійний проектор, ноутбук
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • контрольне опитування: максимальна кількість балів - 40 <p>Проводиться 2 опитування. Максимальна кількість балів за одне опитування - 20</p> <ul style="list-style-type: none"> • виконання самостійної роботи: максимальна кількість балів - 60. <p>Самостійна робота складається з двох індивідуальних завдань для кожного студента:</p> <ul style="list-style-type: none"> - теоретичного модуля (2 реферати). Темі рефератів вказані в схемі курсу. Максимальна кількість балів - 20 (за один реферат 10 балів) ; - практичного модуля (проведення геохімічних досліджень). Темі вказані в схемі курсу. Максимальна кількість балів – 40: <p>Підсумкова максимальна кількість балів 100.</p> <p><i>Академічна доброчесність.</i> Списування, втручання в роботу студентів, відсутність посилань на використані джерела при написанні рефератів - приклади можливої академічної не доброчесності. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p> <p><i>Відвідання занять</i> є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття.</p> <p><i>Література.</i> Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p><i>Політика виставлення балів.</i> Враховуються бали набрані на контрольному опитуванні, самостійній роботі.</p>
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Схема курсу «Рентгено-структурний аналіз мінералів»

Тиж-день	Тема, короткі тези	Форма занять	К-ть годин	Література
1	Тема 1. Історія геохімічних досліджень в Україні. Геохімія вуглеводнів. Значення геохімічних досліджень для прогнозування, пошуків, розвідки та комплексного використання вуглеводнів. Значення геохімії для вирішення актуальних теоретичних та прикладних задач.	лабораторні заняття	2	4-9
2	Тема 2. Вуглеводні – горючі корисні копалини та сировина хімічної промисловості. Генетична класифікація каустобіолітів.	лабораторні заняття	2	7,8,10, 11
3	Тема 3. Нафта і нафтові системи. Загальні уявлення. Фізичні властивості нафти. Вуглеводневий склад нафти. Гетероатомні сполуки і мінеральні компоненти нафти. Хемофосилії. Хімічна класифікація нафти. Продукти природного перетворення нафти.	лабораторні заняття	2	1,3,7
4	Тема 4. Вуглеводневі та супутні гази. Склад і властивості природних горючих газів. Метан (CH ₄). Газоподібні гомологи метану. Супутні гази у складі природних горючих газів. Вуглекислий газ (вуглекислота, карбон діоксид) – CO ₂ . Азот (N ₂). Сірководень (дигідроген сульфід) – H ₂ S. Водень (H ₂). Гелій (He). Класифікація природних газів.	лабораторні заняття	2	3, 7
5	Тема 5. Газогідратні природні системи. Класифікація природних газогідратів. Газогідрати морських басейнів.	лабораторні заняття	2	3,6,7
6	Тема 6. Газоконденсатні системи. Природні чинники виникнення газоконденсатних розчинів. Ретроградна конденсація.	лабораторні заняття	2	3,7
7	Тема 7. Органічна речовина та її роль у формуванні вуглеводневих флюїдів. Основні відомості про Карбон і форми його знаходження на Землі. Органічна речовина стратисфери. Форми знаходження і морфологія органічної речовини в осадових породах. Генетичні типи керогену. Нафтоматеринський потенціал органічної речовини .	лабораторні заняття	2	2,3,7
8	Тема 8. Вихідний матеріал для органічної речовини в осадових породах. Склад біосфери. Уявлення про виникнення біосфери Землі. Головні біопродуценти органічної речовини	лабораторні заняття, контрольне опитування	2	2,3,7
9	Тема 9. Седиментогенез органічної речовини. Реакція фотосинтезу. Фактори	лабораторні заняття	2	2,3,7

	концентрації органічної речовини в донних осадах. Розрахунок вмісту Сорг в осадах на стадії седиментогенезу. Фактори, що впливають на збереженість органічної речовини в морському середовищі. Перетворення органічної речовини на стадії седиментогенезу			
10	Тема 10. Діагенез органічної речовини. Чинники діагенетичних перетворень осадів. Етапність діагенетичних перетворень органічної речовини. Мінеральні маркери діагенетичних перетворень осадів і органічної речовини.	лабораторні заняття	2	2,3,7
11	Тема 11. Катагенез органічної речовини. Основні фактори катагенезу. Методи визначення ступеня катагенетичного перетворення органічної речовини. Катагенетична генерація вуглеводних флюїдів	лабораторні заняття	2	2,3,7
12-	Тема 12. Міграція та акумуляція вуглеводнів. Первинна міграція. Вільна. Зв'язана вода. Пластові води. Дегідратація глинистих мінералів. Механізм первинної міграції. Напрямок і відстань первинної міграції. Вторинна міграція і акумуляція вуглеводнів	лабораторні заняття	2	2-6, 9-11
13	Тема 13. Гіпотези неорганічного походження нафти. Передумови появи абіогенної гіпотези генезису нафти. Гіпотеза О. Гумбольда та карбідна гіпотеза Д. І. Менделєєва. Гібридні гіпотези походження нафти. Внесок українських учених у розвиток неорганічної гіпотези походження нафти. Приклади родовищ, які вказують на абіогенну природу вуглеводнів.	лабораторні заняття	2	2-6, 9-11
14	Тема 14. Приповерхневі геохімічні пошуки. Дослідження нафтових і газових поверхневих проявів. Вивчення нафтових і газових проявів, що не виходять на поверхню. Основні методи приповерхневих геохімічних досліджень	лабораторні заняття	2	2-6, 9-11
15	Тема 15. Глибинні геохімічні дослідження. Газовий картаж у процесі буріння свердловин. Дослідження шламу. Інтерпретація та інформативність геохімічних нафтогазопошукових досліджень	лабораторні заняття	2	2-6, 9-11
16	Тема 16. Геохімічні дослідження під час розробки родовищ нафти і газу. Контроль зміни властивостей нафти, газу і конденсату в процесі експлуатації свердловин і видобутку вуглеводнів. Геохімічний контроль за рівнем водонафтового контакту. Геохімічний контроль за герметичністю нафтогазових свердловин. Геохімічні дослідження під час	лабораторні заняття, контрольне опитування	2	2-6, 9-11

	експлуатації підземних сховищ газу (ПСГ).			
	Всього		32	
	Перелік тем рефератів самостійної роботи:			
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Парафінові (метанові) вуглеводні 2. Ароматичні (бензолні) вуглеводні або ацени 3. Парафінові вуглеводні 4. Нафтові вуглеводні 5. Ароматичні вуглеводні (арени). 6. Смоли і асфальтени 7. Термокatalітичні і термічні перетворення нафт 8. Окиснення нафт 9. Осірчення нафт 10. Газонафтова система 11. Газоконденсатна система (ГКС). 12. Газогідрати Чорного моря 13. Роль пластового тиску та тиску насичення (конденсації) при міграції поровим простором газонафтової (газоконденсатної) системи. 14. Геохімічні аспекти процесів міграції та акумуляції вуглеводнів Східного нафтогазоносного регіону України 15. Геохімічні аспекти процесів нафтогазо-нагромадження нафтогазоносних регіонів України 16. Геохімічні критерії прогнозування скупчень вуглеводнів 17. Об'єкти прогнозування нафтогазоносності надр 18. Класифікація ресурсів і запасів нафти і газу 	самостійна робота		1-11
	Проведення геохімічних досліджень:			
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Геохімічні дослідження під час аналізу поверхневих нафтових і газових проявів. 2. Методика газової зйомки. 3. Термо-атмогеохімічні дослідження. 4. Методика бітумінологічного аналізу. 5. Біогеохімічний метод досліджень. 6. Ізотопно-геохімічні методи в нафтовій геохімії. 7. Газометрія в процесі буріння свердловин. 8. Геохімічні дослідження шламу при бурінні. Методика відбору проб і проведення аналізів. 9. Геохімічні спостереження і контроль за якістю вуглеводнів під час розробки родовищ. 10. Методика контролю за рівнем водонафтового контакту. 	самостійна робота		1-11
	Всього годин самостійної роботи		88	

	Всього		120	
--	--------	--	------------	--